

Evaluatie "sturing"-verloop varkenspest-epidemie 1983 onder
de wilde zwijnen.

Conclusies en aanbevelingen voortkomend uit deze evaluatie.

1. Doel van de evaluatie.

In juni 1983 brak varkenspest uit onder de wilde zwijnen op de Veluwe. Deze epidemie duurde tot maart 1984. Het was niet direct duidelijk welke maatregelen, door welke instantie moesten worden genomen ter beteugeling van deze ziekte.

Bij het uitbreken van varkenspest onder huisvarkens nemen de daartoe bevoegde instanties direct verstrekkende maatregelen ter beteugeling van deze ziekte, die niet alleen voor het betrokken gebied, maar voor de gehele varkenshouderij in Nederland grote consequenties heeft.

Gelet op de grote hoeveelheden huisvarkens die op de Veluwe voorkomen en gelet op het commercieel belang dat zij vertegenwoordigen, is het niet alleen uit het oogpunt van de jacht, maar met name ook vanuit landbouw-oogpunt bezien gewenst, dat direct na het constateren van varkenspest onder wilde zwijnen, de vereiste maatregelen worden getroffen.

Bij de evaluatie is dankbaar gebruik gemaakt van het referaat "Varkenspest bij wilde zwijnen op de Veluwe" (68 p.p. met 2 bijlagen dd. augustus 1984).

2. Evaluatie.

Toen duidelijk werd, dat sprake was van varkenspest onder het wilde zwijnen bestand, liep de besluitvorming over de te nemen maatregelen uiterst moeizaam. Dit had een aantal oorzaken.

Allereerst moet genoemd worden dat op centraal Haags niveau, twee directies vanuit verschillende invalshoeken (Veewet en Jachtwet), bemoeienis hebben met de varkenspest in de relatie huisvarken - wild zwijn.

Deze directies ressorteren bovendien onder een verschillend Directoraat-Generaal.

In de tweede plaats moet worden geconstateerd dat nog weinig bekend is over de gewenste aanpak van de bestrijding en over het verloop van de ziekte onder de wilde zwijnen.

Bij deze evaluatie moet ook worden genoemd dat anders dan bij de aanpak van varkenspest onder huisvarkens, een financieel statuut ontbreekt.

De onzekerheid over de bekostiging van te ondernemen maatregelen (bijv. inenting, afschot, aanleg rasters) is dan ook niet bevordelijk voor een effectieve aanpak.

De mogelijkheden, die aanwezig waren ten aanzien van serologisch positieve dieren binnen een klein raster in het Staatswild-reservaat (m.b.t. verkrijging informatie over verloop ziekte, entstofspreiding, immunisatie e.d.) werden niet benut.

Er is voldoende aanwijzing, dat de entingsmethode zoals die bij huisvarkens wordt toegepast, ook bij het wilde zwijn een goede bescherming kan opwekken. Verder onderzoek hierover om de kennis te verdedigen is aan te bevelen.

Met vertegenwoordigers van V.D., G.Z.D.; C.D.I. en F.B. is in 1983 gesproken over het toepassen van een orale vaccinatie.

Mogelijkheden hiertoe waren niet aanwezig, daar kennis in Nederland hierover ontbrak.

In de bijlage wordt een beeldvorming gegeven m.b.t. mogelijkheid varkenspestvaccinatie van wilde zwijnen.

3. Aanbevelingen.

a. Bestuurlijk vlak m.b.t. beleidsvorming bij voorkomen varkenspest op Veluwe en periferie.

- Reeds nu binnen Ministerie van L & V afspraken maken m.b.t. een beter op elkaar afgestemde coördinatie tussen de betrokken Directies.
- Bevorderd dient te worden dat een uitstippeling van verantwoordelijkheden plaatsvindt, waardoor zo adequaat mogelijk kan worden opgetreden.
- Bij vaststelling verantwoordelijkheden dient onderkend te worden dat dit gekoppeld is aan het beschikbaar stellen van de (financiële) middelen om de maatregelen, die uit de besluitvorming voortkomen, te kunnen uitvoeren.
- Formering van een "crisisteam" op beleidsniveau met verstrekkende bevoegdheden, wanneer varkenspest (niet alleen bij wilde zwijnen maar ook bij huisvarkens) uitbreekt op de Veluwe of directe periferie.
- Op basis van vier bovengenoemde gedachtenstreepjes een "draaiboek" op te stellen, dat zowel betrekking heeft op de besluitvorming in het beleidsmatige- als het uitvoerend vlak.

b. Uitvoerend vlak.

Opstellen van enige actiefases voor vooraf vastgelegde gezoneerde gebieden, zowel voor huisvarkens als wilde zwijnen.

- Eerste fase.

Bijeenkomen "crisisteam" bij eerste voorkomen varkenspest (wilde zwijnen en/of huisvarkens) op Veluwe e.o. voor het treffen van de eerste maatregelen.

Huisvarkens.

Naast de landelijke regelgeving, maatregelen te treffen om besmetting naar wilde zwijnen te voorkomen, bestaande uit opleggen ophokplicht en aanbrengen van tijdelijke elektrische rasters rondom varkenshouderijen.

Wilde zwijnen.

Toepassing regelgeving zwartwildbeheer zoals:

- x aanpassing bestaand voerbeleid (geen keuken- en slacht-afvallen meer voeren, voor zover dat op dat moment nog van toepassing is);
- x uitbreiding aantal rustvoerplaatsen;
- x terugbrengen stand door (versterkt) selectief afschot onder keilers, overlopers, naar vooral biggen om uitdunningseffect te bewerkstelligen.
Om onrust te voorkomen de jacht beperken tot aanzitjacht.
- x controle rasters of functie m.b.t. zwartwildkerend karakter nog optimaal is;
- x nagaan of afspraken om op basis van op te stellen rasterplan "Compartimentering bij varkenspest" de nog tijdelijk aan te brengen rasters al dan niet aangepast moeten worden.

- Tweede fase.

Bij toenemende kansen op contacten wilde zwijnen met besmette huisvarkens (actieradius vastleggen) versterking voortgang eerste fase m.b.t. isolering huisvarkens en (sub) populaties zwartwild.

Rasterplan "Compartimentering varkenspest" in uitvoering brengen in die regio's (leefgebieden zwartwild of gedeelten daarvan), waar aanrakingsvlak besmette huisvarkens - wilde zwijnen aanwezig is. (Tevens voorzieningen afsluiting publiek, ontsmetting voertuigen, laarzen e.d. door jagers en terreinbeheerders?).

Verder versterkt selectief afschot in hiervoor aan te geven gecompartmenteerde gebieden.

Versterkt afschot handhaven om bij geschoten dieren het uitbreken c.q. het verloop van de ziekte te kunnen volgen.

Uitvoering vaccinatie bestaande uit enting 4 deelpopulaties (elk bestaande uit 25 dieren) of (en dit zal beter zijn) orale vaccinatie onder het gehele zwartwildbestand.

Hiertoe is het zeer gewenst dat beproefd wordt of groepsgewijze orale immunisatie via voedsel onder Nederlandse omstandigheden perspectief biedt.

Ervaringen in het buitenland geven daar aanwijzingen voor (zie de bijlage "Varkenspestvaccinatie van wilde zwijnen").

- Derde fase.

Voortzetting fase 1 en 2, waarbij nu in gecompartmenteerde gedeelten, waar varkenspest onder wilde zwijnen heerst, de zieke dieren worden afgeschoten.

De kadavers worden verwijderd.

4. Advies m.b.t. te stellen prioriteiten.

a. Uitvoering proefproject.

"Vaccinatie wilde zwijnen tegen varkenspest via orale methode". Dit onderzoek zal in eerste instantie onder experimentele omstandigheden dienen te gebeuren.

Het Centraal Diergeneeskundig Instituut is de meest aangewezen instelling voor de uitvoering hiervan.

In tweede instantie zal in een veldonderzoek nagegaan dienen te worden of toepassing onder Nederlandse omstandigheden uitvoerbaar is en resultaten geeft.

b. Instelling werkgroep, die op korte termijn draaiboek opstelt, dat grotendeels is gebaseerd op de onder 3 genoemde aanbevelingen.

Arnhem, 10.09.1985.